

Sygn. akt II K 744/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2020 roku

Sąd Rejonowy w Łukowie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący SSR Edyta Cieliszak

Protokolant st. sekr. sądowy Beata Siestrzewitowska

bez udziału prokuratora

po rozpoznaniu dnia 10 kwietnia, 27 czerwca, 23 września, 3 grudnia 2019 roku i 22 stycznia i 4 lutego 2020 sprawy R. C. (1) s. M. i J. z domu S. ur. (...) w Ł.

oskarżonego o to, że:

w okresie od miesiąca lipca 2015 roku, dnia bliżej nieustalonego do dnia 9 sierpnia 2018 roku w Ł., woj. (...) znęcał się fizycznie i psychicznie nad żoną R. C. (2), w ten sposób, że będąc w stanie po spożyciu alkoholu wypowiadał pod jej adresem słowa wulgarne i obelżywe, poniżał, zakłócał spoczynek nocny, groził pozbawieniem życia i uszkodzeniem ciała, wyganiał z mieszkania, uniemożliwiał korzystanie z pomieszczeń mieszkalnych, nadto w miesiącu i w dniu bliżej nieustalonym w 2015 roku raz popchnął i kopnął swoją żonę-

tj. o czyn z art. 207 §1 kk

orzeka:

R. C. (1) uniewinnia od popełnienia zarzucanego mu czynu; wydatkami obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE			
Formularz UK 1	Sygnatura akt	(...)	
Jeżeli wniosek o uzasadnienie wyroku dotyczy tylko niektórych czynów lub niektórych oskarżonych, sąd może ograniczyć uzasadnienie do części wyroku objętych wnioskiem. Jeżeli wyrok został wydany w trybie art. 343, art. 343a lub art. 387 k.p.k. albo jeżeli wniosek o uzasadnienie wyroku obejmuje jedynie rozstrzygnięcie o karze i			

o innych konsekwencjach prawnych czynu, sąd może ograniczyć uzasadnienie do informacji zawartych w częściach 3–8 formularza.			
1.USTALENIE FAKTÓW			
o.1.Fakty uznane za udowodnione			
Lp.	Oskarżony	Czyn przypisany oskarżonemu (ewentualnie zarzucany, jeżeli czynu nie przypisano)	
1.1.1.	R. C. (1)	czyn zarzucany- w okresie od miesiąca lipca 2015 r, dnia bliżej nieustalonego do dnia 9 sierpnia 2018 r znęcał się fizycznie i psychicznie nad żoną R. -R.- C. w ten sposób, że będąc w stanie po spożyciu alkoholu wypowiadał pod jej adresem słowa wulgarne i obelżywe, poniżał, zakłócał spoczynek nocny, groził pozbawieniem życia i uszkodzeniem ciała, wyganiał z mieszkania, uniemożliwiał korzystanie z pomieszczeń mieszkalnych, nadto w miesiącu i dniu bliżej nieustalonym w 2015 r raz popchnął i kopnął swoją żonę- czyn z art.207§1 kk	
Przy każdym czynie wskazać fakty uznane za udowodnione	Dowód	Numer karty	

<p>między stronami od pewnego czasu trwa konflikt, kłóca się i obrażają słowami wulgarnymi między innymi w sms-ach, także rodziny pozostają ze sobą skłócone, konflikt nasilił się w momencie wniesienia pozwu o rozwód przez pokrzywdzoną a obecnie strony wzajemnie oskarżają się o zaniechania w opiece nad dziećmi, znęcanie, składają zawiadomienia do różnych instytucji</p>	<p>fakt ten wynika ze wszystkich przeprowadzonych dowodów w sprawie, dołączonych materiałów ze spraw prowadzonych w związku z doniesieniami stron i zawiadomieniami, zeznań świadków-członków rodzin, funkcjonariuszy Policji, dowodów potwierdzających wniesienie pozwu przez pokrzywdzoną</p>	<p>całość akt</p>	
<p>pierwsza interwencja Policji (dwukrotnie tego dnia) miała miejsce 24 października 2015 r i po tej interwencji prowadzona była procedura niebieskiej karty, w trakcie której pokrzywdzona oświadczyła, że zajście z tego dnia było jedynie incydem, nieporozumieniem z mężem, nie przemocą, nie chce pomocy psychologa, pracownika socjalnego i dzielnicowego</p>	<p>częściowo zeznania R. C. (2)</p>	<p>2, 152-156</p>	
<p>dokumenty dotyczące procedury niebieskiej karty</p>	<p>6-24</p>		
<p>kolejna interwencja Policji miała miejsce dopiero z 9/10 sierpnia 2018 r, oskarżony był pod wpływem alkoholu, pokrzywdzona zarzucała mu przemoc psychiczną-</p>	<p>zeznania R. C. (2)</p>	<p>2, 152-156</p>	

wyzywanie, ośmieszanie, krytykowanie, zarzucanie zdrady, niepokojenie, nie chciała jednak składać zawiadomienia a funkcjonariuszom powiedziała po cichu, że złożyła pozew o rozwód, w konsekwencji zawiadomienie jednak złożyła 10 sierpnia 2018r,			
zeznania D. P. i notatka z interwencji	45, 46--49, 60v, 151		
R. C. (2) złożyła <u>1 sierpnia 2018 r</u> pozew o rozwód	kopia pozwu	81-84	
strony korespondują ze sobą sms-ami, które zawierają wulgaryzmy kierowane wzajemnie wobec siebie przez każdego z nich, ale z których wynika, że także utrzymują bliskie, intymne kontakty oraz prowadzą wspólne gospodarstwo,	kopie wydruków sms	85-109, 172-193	
<i>o.1.Fakty uznane za nieudowodnione</i>			
Lp.	Oskarżony	Czyn przypisany oskarżonemu (ewentualnie zarzucany, jeżeli czynu nie przypisano)	
1.2.1.	R. C. (1)	jak wyżej	
Przy każdym czynie wskazać fakty uznane za nieudowodnione	Dowód	Numer karty	

to, że oskarżony stosował przemoc fizyczną w okresie objętym zarzutem, która może być uznana za znęcanie się fizyczne a także, że jego agresja słowna, wyzywanie pokrzywdzonej słowami wulgarnymi może być uznane za znęcanie się psychiczne nad nią i że stosował formy przemocy psychicznej stanowiące znęcanie opisane w zarzucie, w czasie tam wskazanym	zeznania pokrzywdzonej	2, 152-156	
zeznania I. R.			
zeznania E. R.	156-158, 33v-34		
zeznania W. G.	158-159, 35v-36		
zeznania I. R.	159-160, 42v		
1.Ocena DOWOdów			
o.1.Dowody będące podstawą ustalenia faktów			
Lp. faktu z pkt 1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu	
	fakt ten wynika ze wszystkich przeprowadzonych dowodów w sprawie, dołączonych materiałów ze spraw prowadzonych w związku z doniesieniami stron i zawiadomieniami, zeznań świadków-członków rodzin, funkcjonariuszy Policji,	dowody w postaci zeznań świadków, wyjaśnień oskarżonego - Sąd w części obdarzył też wiarą wyjaśnienia oskarżonego oraz zeznania członków jego rodziny- rodziców i brata, a mianowicie co do tego, że pokrzywdzona także zachowywała się agresywnie słownie wobec	

dowodów
potwierdzających
wniesienie pozwu przez
pokrzywdzoną

oskarżonego, używała
wulgaryzmów, że
oskarżony wbrew
twierdzeniom strony
przeciwnej także
uczestniczył w
utrzymywaniu rodziny o
czym świadczy też treść
sms-ów dotyczących np.
poleceń zakupów różnych
artykułów, że słyszeli także
wulgaryzmy padające z
jej strony (vide sms-y),
z dowodów tych wynika
także, że w okresie kiedy
oskarżony miały znęcać się
nad pokrzywdzoną i to
jak twierdzi pokrzywdzona
i jej rodzina zgotować
jej gehennę, małżonkowie
byli na wczasach,
rozpoczęli remont, który
zakończył się tuż
przed wniesieniem przez
nią pozwu rozwodowego,
świadkowie potwierdzili
istniejący konflikt, z tym,
że obarczając winą jedynie
pokrzywdzoną, co nie
znalazło aprobaty Sądu
przy ustaleniach - zdaniem
Sądu nasilenie złej woli
ze strony oskarżonego
było większe w tym
zakresie, że skutkowało
interwencją policji, nie
oznacza to jednak jeszcze,
że doszło do wyczerpania
przez niego dyspozycji
art.207§1 kk zwłaszcza do
przestępstwa znęcania się
fizycznego, co do którego
zarzut został postawiony
w oparciu o jedno
zdarzenie, dodatkowo nie
udokumentowane, nie
ustalono też czasu, kiedy
miało zaistnieć- vide treść
zarzutu

<p>0.1.Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</p>			
<p>Lp. faktu z pkt 1.1 albo 1.2</p>	<p>Dowód</p>	<p>Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu</p>	
	<p>zeznania I. R.</p>	<p>zeznania te jedynie częściowo zasługują na wiarę, a mianowicie co do tego, że między oskarżonym i jego żoną w okresie objętym zarzutem dochodziło do nieporozumień, kłótni, w trakcie których padały z jego strony słowa słowa wulgarne czy obelżywe, świadek zeznawała jednak nieprzekonująco i nielogicznie, podobnie zresztą jak pozostali członkowie rodziny pokrzywdzonej co do tego, czy miała miejsce przemoc fizyczna, częstotliwości przemocy psychicznej, wzajemności postępowania pokrzywdzonej, używania przez nią wulgaryzmów i poniżania męża przedstawiając jedynie fakty dla niej korzystne, stwierdzając podobnie jak rodzice pokrzywdzonej, że nie używa takich słów, choć zupełnie co innego wynika z korespondencji mailowej a także z wyjaśnień oskarżonego i zeznań jego rodziców i brata, świadek poza</p>	

		<p>tym w postępowaniu przygotowawczym zeznała, że nie była świadkiem awantur, nie widziała śladów na ciele siostry, nie było przemocy fizycznej a na rozprawie wskazała, że świadkiem awantur była i ślady takowe widziała, przy czym próba wyjaśnienia tych rozbieżności jest zupełnie nieprzekonująca i nieracjonalna. Świadek wskazała, że słyszała groźby oskarżonego i słyszała nagrania je zawierające k.159, ale na przestrzeni ostatniego pół roku a zatem już po dacie końcowej zarzutu, kiedy konflikt między stronami narósł w trakcie toczącego się już postępowania rozwodowego i kiedy już oskarżony nie mieszkał w domu</p>
<p>częściowo zeznania R. C. (2)</p>	<p>podobne rozważania dotyczą też zeznań pokrzywdzonej, która pytana wskazywała, że dochodziło jedynie do przemocy psychicznej podczas, gdy na rozprawie już wskazywała, że były też akty przemocy fizycznej, wskazywała jedynie na naganne zachowania męża a zapytana o kierowanie także pod jego adresem wulgaryzmów i poniżania go w smsach zaprzeczyła, po odczytaniu przykładowych treści nie zaprzeczyła im tłumacząc, że z pewnością została do tego sprowokowana</p>	

zeznania W. G.	oprócz wyżej wskazanych uwag świadek także w zeznaniach na rozprawie dopiero przypomniał sobie o aktach przemocy fizycznej wobec córki określając jej życie z oskarżonym jako gehennę nie do wytrzymania już od lipca 2015r, świadkowie-rodzice pokrzywdzonej mówiąc przy tym o groźbach ze strony oskarżonego wyraźnie wskazywali, że raczej chodziło tu o groźby pod ich adresem,	
zeznania E. R.	uwagi jak wyżej	
	Sąd w części obdarzył też wiarą wyjaśnienia oskarżonego oraz zeznania członków jego rodziny-rodziców i brata, a mianowicie co do tego, że pokrzywdzona także zachowywała się agresywnie słownie wobec oskarżonego, używała wulgaryzmów, że oskarżony wbrew twierdzeniom strony przeciwnej także uczestniczył w utrzymywaniu rodziny o czym świadczy też treść sms-ów dotyczących np. poleceń zakupów różnych artykułów, że słyszeli także wulgaryzmy padające z jej strony (vide sms-y), z dowodów tych wynika także, że w okresie kiedy oskarżony miały znęcać się nad pokrzywdzoną i to jak twierdzi pokrzywdzona i jej rodzina zgotować	

	<p>jej gehenne, małżonkowie byli na wczasach, rozpoczęli remont, który zakończył się tuż przed wniesieniem przez nią pozwu rozwodowego, świadkowie potwierdzili istniejący konflikt, z tym, że obarczając winą jedynie pokrzywdzoną, co nie znalazło aprobaty Sądu przy ustaleniach - zdaniem Sądu nasilenie złej woli ze strony oskarżonego było większe w tym zakresie, że skutkowało interwencją policji, nie oznacza to jednak jeszcze, że doszło do wyczerpania przez niego dyspozycji art.207§1 kk zwłaszcza do przestępstwa znęcania się fizycznego, co do którego zarzut został postawiony w oparciu o jedno zdarzenie, dodatkowo nie udokumentowane, nie ustalono też czasu, kiedy miało zaistnieć- vide treść zarzutu</p>		
1.PODSTAWA PRAWNA WYROKU			
	Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Oskarżony	
#	3.1. Podstawa prawna skazania albo warunkowego umorzenia postępowania zgodna z zarzutem		
Zwięźle o powodach przyjętej kwalifikacji prawnej			

#	3.2. Podstawa prawna skazania albo warunkowego umorzenia postępowania niezgodna z zarzutem		
Zwięźle o powodach przyjętej kwalifikacji prawnej			
#	3.3. Warunkowe umorzenie postępowania		
Zwięźle wyjaśnienie podstawy prawnej oraz zwięźle o powodach warunkowego umorzenia postępowania			
#	3.4. Umorzenie postępowania		
Zwięźle wyjaśnienie podstawy prawnej oraz zwięźle o powodach umorzenia postępowania			
#	3.5. Uniewinnienie		R. C. (1)
Zwięźle wyjaśnienie podstawy prawnej oraz zwięźle o powodach uniewinnienia			
O uznaniu za znęcanie się zachowania sprawiającego ból fizyczny lub dotkliwie cierpienia moralne ofiary powinna decydować ocena obiektywna , nie tylko subiektywne odczucie pokrzywdzonego.			

W niniejszej sprawie stwierdzić należy, że z jednej strony pokrzywdzona opisywała zachowanie oskarżonego członkom swojej rodziny, którzy je relacjonowali następnie a oskarżony z kolei swoim, część zdarzeń i zachowań była też bezpośrednio obserwowana przez tych świadków. należy jednak podkreślić, że w sytuacji tak daleko idącego sporu i konfliktu nie tylko między samymi małżonkami czy byłymi małżonkami ale też członkami ich rodzin do takich zeznań należy podchodzić ze szczególną ostrożnością i oceniać je w świetle zobiektywizowanych dowodów, weryfikując je w ten sposób. W tej sprawie obiektywne i wykazane jest to, że zarzut dotyczy postępowania oskarżonego od lipca 2015r przy czym zarówno pokrzywdzona jak i świadkowie z jej rodziny w swoich zeznaniach twierdzą, że od lipca 2015 oskarżony znęcał się psychicznie nad swoją żoną, nie wskazując żadnego zdarzenia z lipca, żadnego konkretnego zachowania jego które miałyby właśnie tę datę wskazywać jako początek jego przestępnego zachowania ograniczając się do stwierdzenia, że od lipca 2015r znęcał się on nad pokrzywdzoną. Tymczasem pierwsza

interwencja policji miała miejsce dopiero 24 października 2015r. Po tej interwencji pokrzywdzona kilkukrotnie zawiadamiana o posiedzeniach grupy w sprawie procedury niebieskiej karty nie stawiał się na nie a w konsekwencji napisała oświadczenie, że żadnej pomocy nie potrzebuje bo zdarzenie z tego dnia było jedynie nieporozumieniem a do przemocy wobec niej nie dochodzi. Pokrzywdzona była zatem zaznajomiona z tym, że może o taką pomoc wystąpić a mimo tego, że od tego czasu wg twierdzeń jej ojca miała w jej domu miejsce jej gehenna, fizyczne i psychiczne dręczenie z takowej pomocy nie korzystała, nie wzywała Policji. Kolejna interwencja Policji ma miejsca zaś wówczas, kiedy pokrzywdzona złożyła już pozew o rozwód i kiedy wskazała w nim, że dochodziło do kilkukrotnych interwencji żądając przeprowadzenia dowodu z informacji Policji w tym zakresie. Na k. 45 i kolejnych akt sprawy znajduje się notatka i kopia niebieskiej dotycząca zdarzenia z 9 sierpnia 2018r kiedy pokrzywdzona okazała nagrania, gdzie oskarżony pod działaniem alkoholu wyzywa ją, ośmiesza czy krytykuje, przy czym nie zweryfikowano, czy zostało nagrane całe

zdarzenie, czy też jedynie słowa oskarżonego. O tym, że pokrzywdzona nie pozostaje dłużna oskarżonemu jeśli chodzi o wypowiedanie takich słów świadczą wyjaśnienia oskarżonego, członków jego rodziny, kopie sms-ów, w których także krytykuje i ośmiesza oskarżonego. Treść dołączonej do akt korespondencji między stronami wskazuje też, że w czasie zarzutu wbrew twierdzeniom pokrzywdzonej i jego rodziny oskarżony także na polecenie żony robi różne zakupy, strony prowadzą wspólne gospodarstwo rolne, wymieniają się też czułościami- ma to mieć miejsce w czasie owej "gehenny" pokrzywdzonej. Poza tym w tym czasie strony wyjeżdżają razem, oskarżony rozpoczyna remont w domu który kończy się praktycznie w momencie wniesienia pozwu przez pokrzywdzoną. Zwrócić też należy uwagę na to, że zeznania świadków- pokrzywdzonej i jej rodziny ewaluują w ten sposób, że im dalej tym więcej świadkom przypomina się okoliczności przemawiających przeciwko oskarżonemu w tym np. co do przemocy fizycznej, o której wcześniej nie ma mowy. Niewątpliwy spór, który cały czas istnieje

a nawet narasta nie pozwala, zdaniem Sądu, pokrzywdzonej i tym świadkom ale też drugiej stronie na obiektywną ocenę zdarzeń, powodując wnoszenie kolejnych doniesień, skutkujących prowadzeniem spraw. Sąd ma ocenić jednak zachowanie oskarżonego w konkretnej sprawie, w określonym czasie i pod kątem nie rozpadu więzi małżeńskich i konfliktów niewątpliwie istniejących ale pod kątem popełnienia przestępstwa przez oskarżonego i wyczerpania znamion czynu z art.207§1 kk. W tym zakresie Sąd uznał, że ma istotne wątpliwości co do rzeczywistej oceny zachowań oskarżonego, przyczyn złożenia zawiadomienia przez pokrzywdzoną-w kontekście prowadzonej sprawy o rozwód- złożenia pozwu praktycznie w tym samym czasie, które powodują, że zebrane dowody nie pozwalają uznać, aby bez żadnej wątpliwości uznać, że zachowanie oskarżonego wobec pokrzywdzonej w okresie objętym zarzutem było takie, jak to wskazuje zarzut i by nosiło znamiona przestępstwa znęcania się fizycznego i psychicznego nad nią. W konsekwencji w związku z tymi wątpliwościami i wskazaną wyżej oceną dowodów Sąd

uniewinnił oskarżonego od zarzucanego mu czynu.			
1.KARY, Środki Karne, PRzepadek, Środki Kompensacyjne i środki związane z poddaniem sprawcy próbie			
Oskarżony	Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Punkt z wyroku odnoszący się do przypisanego czynu	Przytoczyć okoliczności
1.Inne ROZSTRZYGNĘCIA ZAwarte w WYROKU			
Oskarżony	Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Punkt z wyroku odnoszący się do przypisanego czynu	Przytoczyć okoliczności
1.inne zagadnienia			
W tym miejscu sąd może odnieść się do innych kwestii mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, a niewyjaśnionych w innych częściach uzasadnienia, w tym do wyjaśnienia, dlaczego nie zastosował określonej instytucji prawa karnego, zwłaszcza w przypadku wnioskowania orzeczenia takiej instytucji przez stronę			
1.KOsztY procesu			

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
	obciążenie wydatkami Skarbu Państwa wobec uniewinnienia oskarżonego na podstawie art. 632 pkt.2 kpk	
1.Podpis		
sędzia Edyta Cieliszak		

POUCZENIE O UPRAWNIENIACH I OBOWIĄZKACH

Strona ma prawo do złożenia w terminie 7 dni od daty ogłoszenia wyroku wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Oskarżony pozbawiony wolności, który nie ma obrońcy i - pomimo złożenia wniosku o doprowadzenie go na termin rozprawy, na którym ogłoszono wyrok - nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, ma prawo do złożenia wniosku o sporządzenia na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku w terminie 7 dni od daty doręczenia mu wyroku.

Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie wskazując:

- 1) oznaczenie organu, do którego jest skierowany, oraz sprawy, której dotyczy;
- 2) oznaczenie oraz adres wnoszącego pismo;
- 3) treść wniosku, czy dotyczy całości wyroku czy też niektórych czynów, których popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu, bądź też jedynie rozstrzygnięcia o karze i o innych konsekwencjach prawnych czynu oraz oznaczenie oskarżonego, gdy wniosek nie pochodzi od oskarżonego;
- 4) datę i podpis składającego pismo (za osobę, która nie może się podpisać, pismo podpisuje osoba przez nią upoważniona, ze wskazaniem przyczyny złożenia swego podpisu).

Wniosek złożony przez osobę nieuprawnioną, po terminie lub którego braki formalne nie zostały uzupełnione w terminie przez wnoszącego nie zostanie przyjęty (art. 119, art. 422 § 1, § 2 i § 3)²⁾.

Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom i podmiotowi zobowiązanemu przysługuje apelacja (art. 444).

Apelację wnosi się na piśmie do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie 14 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem (art. 428 § 1, art. 445 § 1).

Apelację co do winy uważa się za wniesioną przeciwko całości wyroku, a apelację co do kary uważa się za wniesioną przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych. Natomiast apelację co do środka karnego, środka

kompensacyjnego albo przypadku uważa się za wniesioną odpowiednio przeciwko całości rozstrzygnięcia o środkach karnych albo o środkach kompensacyjnych albo o przypadku (art. 447 § 1-3).

W apelacji można podnosić zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia (art. 447 § 4).

Podstawą apelacji nie może być błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia, oraz rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka, związane z treścią zawartego porozumienia w sprawie wydania wyroku skazującego, wymierzenia określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przypadku lub środka kompensacyjnego lub rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu (art. 447 § 5).

Apelacja wniesiona po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo niedopuszczalna z mocy ustawy nie zostanie przyjęta (art. 429 § 1).

Oskarżony ma prawo do korzystania przy sporządzeniu apelacji z pomocy ustanowionego przez siebie obrońcy, a strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika. Do czasu ustanowienia obrońcy przez oskarżonego pozbawionego wolności, obrońcę może ustanowić inna osoba. Apelacja od wyroku sądu okręgowego, która nie pochodzi od prokuratora lub pełnomocnika będącego radcą prawnym, powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego. Wydatki związane z ustanowieniem obrońcy albo pełnomocnika ponosi strona, która go ustanowiła (art. 6, art. 83 § 1, art. 87 § 1, art. 446 § 1, art. 620).

Jeśli strona nie ma obrońcy albo pełnomocnika z wyboru, może żądać, aby wyznaczono obrońcę albo pełnomocnika z urzędu, w tym w celu dokonania określonej czynności, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów ustanowienia obrońcy albo pełnomocnika z wyboru bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Pełnomocnik z urzędu zostanie wówczas wyznaczony z listy pełnomocników. Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu może zostać cofnięte, jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności, na podstawie których go wyznaczono (art. 78 i art. 81a § 1w zw. z art. 88 § 1 zd. drugie).

Udział obrońcy w postępowaniu nie wyłącza osobistego działania w nim oskarżonego, a udział pełnomocnika nie wyłącza osobistego działania w nim strony innej niż oskarżony (art. 86 § 2 w zw. z art. 88 § 1 zd. drugie).

Do biegu wskazanych powyżej terminów nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin. Jeżeli koniec tego terminu przypadnie na dzień uznany ustawowo za dzień wolny od pracy, czynność można wykonać następnego dnia (art. 123 § 1 i § 3). Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem wniosek o sporządzenie uzasadnienia na piśmie lub apelacja zostaną złożone bezpośrednio w sądzie albo:

1. nadane w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej;
 2. nadane w polskim urzędzie konsularnym;
 3. złożone przez żołnierza, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, w dowództwie jednostki wojskowej;
 4. złożone przez osobę pozbawioną wolności w administracji odpowiedniego zakładu;
 5. złożone przez członka załogi polskiego statku morskiego kapitanowi statku (art. 124).
- 1) należy wybrać właściwy zwrot;
 - 2) podane w nawiasach przepisy oznaczają odpowiednie artykuły ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.).